

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
професору **Наталії СТАТІВЦІ**
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора, професора кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені академіка І.А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» **Грень Лариси Миколаївни** на дисертацію Литвинова Андрія Олексійовича на тему «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Теорія і методологія функціонування та розвитку кластерів в економіці останнім часом розширили наявний науковий огляд із результатами досліджень багатьох українських і зарубіжних учених. Однак, науковий інтерес переважно представляють регіональні кластери з галузевою спеціалізацією регіону та практично не приділяється увага процесам кластеризації регіональних соціальних систем.

Формування в контурі регіональної економіки нової структури, такої як соціальний кластер, стає важливою задачею розвитку й вдосконалення регіональної соціальної інфраструктури, що складається з неоднорідних комплексів і соціально-економічних систем території, галузевих підприємств та інших кластерних утворень.

Традиційні методи соціальної політики не завжди є достатньо

ефективними в умовах швидких змін. Соціальні кластери є інноваційною формою організації, яка сприяє синергії, обміну знаннями та ресурсами, а також розробці нових соціальних ініціатив та послуг. Публічне управління має забезпечити сприятливе середовище для їхнього формування та розвитку.

Слід зазначити, що, хоча концепція кластерів є досить поширеною в економіці, її застосування та дослідження в соціальній сфері України є менш розвиненими. Розвиток соціальних кластерів вимагає налагодження ефективної взаємодії між державним, приватним та громадським секторами. Публічне управління відіграє вирішальну роль у фасилітації цієї співпраці, визначенні спільних цілей та координації зусиль. Тож, існує потреба в науковому обґрунтуванні механізмів публічного управління розвитком саме соціальних кластерів з урахуванням специфіки українського контексту.

Отже, тема «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України» є актуальною, важливою та своєчасною, оскільки вона спрямована на пошук нових, ефективних підходів до вирішення нагальних соціальних проблем та сприяння комплексному розвитку країни через посилення міжсекторної співпраці та використання потенціалу кластерної організації. Дослідження в цій сфері може мати значний практичний внесок у формування державної соціальної політики та регіонального розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження реалізовано в рамках науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Реалізація державної соціальної політики органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації» (державний реєстраційний номер – 0120U105741). Автором обґрунтовано доцільність утворення соціальних кластерів на рівні регіону. Вклад в науково-дослідну роботу університету забезпечує інтеграцію теоретичних підходів і практичних інновацій, що свідчить про значний внесок автора як позаштатного молодшого наукового співробітника.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура роботи не викликає заперечень. Виклад змісту дисертаційної роботи є логічним і зрозумілим.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукової розробки, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, визначено особистий внесок автора під час виконання дисертаційного дослідження, наведено перелік наукових публікацій здобувача за темою дисертації, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження у наукову та практичну діяльність, встановлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Перший розділ роботи фокусується на теоретичних основах дослідження публічного управління розвитком соціальних кластерів. Систематизація практичного досвіду процесу кластероутворень, а також становлення та еволюції наукових теорій і концепцій розвитку кластерів дозволила автору запропонувати свої бачення щодо встановлення послідовності етапів розвитку цих процесів. В роботі з'ясовано, що процес кластероутворення має широкий діапазон можливостей, що позначається в різних галузях життєдіяльності суспільства, в тому числі задля отримання соціально значимого ефекту, на який спрямований соціальний кластер. Також автор наголошує, що в науковій літературі термін «соціальний кластер» як самостійна одиниця зустрічається рідко. Більше вживаними є його інтеграційні форми, що об'єднують декілька галузей. Такий підхід призводить до непорозуміння як в науковому колі, так і у практичній діяльності. Тож, в розділі запропоновано уточнення термінологічного апарату з теми дослідження.

Другий розділ присвячено аналізу практичних аспектів публічного управління розвитком соціальних кластерів. Узагальнення світової практики ведення соціально орієнтованої кластерної політики дозволило автору з'ясувати

можливість адаптації кращих практик в Україні, зокрема, в частині забезпечення ефективної координації діяльності учасників кластерів, у якій провідна роль відводиться представникам державної та/або регіональної влади. Аналіз організації роботи Солоницівської селищної територіальної громади Харківського району Харківської області у вирішенні соціальних питань мешканців громади дозволив виявити особливості цього процесу на рівні територіальних громад, визначити специфіку організації процесу надання соціальних послуг, що дало автори підстави для виокремлення переваг, викликів, ризиків у цьому процесі та окреслення стратегічних цілей, завдань і заходів у публічному управлінні розвитком соціальних кластерів на рівні регіону.

У третьому розділі запропоновано шляхи вдосконалення підходу до методологічних основ обґрунтування доцільності утворення соціальних кластерів на регіональному рівні. В його основу закладено використання методу експертних оцінок, який дозволяє врахувати думку мешканців конкретної територіальної громади щодо доцільності побудови адекватної моделі кластеризації в соціальній сфері, її можливих учасників та отримання бажаного соціального ефекту. Також розроблено концептуальні положення формування стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні регіону, визначено цілі, напрямки, механізми реалізації стратегії, окреслено фактори успішного функціонування кластера, обґрунтовано необхідність консолідації зусиль учасників кластерного утворення щодо формування комфортного соціального середовища, спрямованого на підвищення рівня добробуту населення та надання якісних соціальних послуг місцевим мешканцям.

Запропоновані ідеї підтримані результатами численних публікацій автора, що опубліковані у фахових виданнях, а також тезами конференцій, що свідчить про їх практичну орієнтованість. Загалом, дисертаційне дослідження Литвинова А.О. вирізняється доволі високою науковою оригінальністю та структурною послідовністю, що забезпечує глибоке розуміння складної

проблематики публічного управління розвитком соціальних кластерів. Завдяки комплексному підходу та новим інструментам управління, дане дослідження створює передумови для формування нової стратегії налагодження ефективної взаємодії між державним, приватним та громадським секторами для вирішення питань соціального характеру.

Найважливіші наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертація Литвинова А.О. представляє собою комплексне дослідження, спрямоване на вирішення актуального науково-практичного завдання з подальшого удосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів України. Відзначимо найважливіші результати, що характеризують наукову новизну і розкривають логіку та зміст дисертації.

Автором уперше обґрунтовано структурно-логічну схему типової моделі публічного управління розвитком регіонального соціального кластера. Модель заснована на секторальній будові (4-х сектори), об'єднана основними ідеями, що полягають у залученні державних і недержавних джерел, ресурсів для підвищення якості життя населення регіону, інтеграційності учасників кластера навколо реалізації цільових програм і проєктів та формування єдиної регіональної системи соціального захисту населення.

Другим важливим результатом, який є прикладом удосконалення існуючих підходів, є уточнення термінологічного апарату теми дослідження. Поглиблено змістове наповнення поняття «публічне управління розвитком соціального кластера». Поняття поєднує в собі основні аспекти термінів «публічне управління» і «соціальний кластер» та відображає множинні процеси, що об'єднані єдиною метою і пов'язані учасниками, зв'язками й спільними ознаками. Дане поняття розширює наукові знання, вказує на необхідність його використання поруч з іншими концептами науки публічне управління та адміністрування, дає можливість розширити його формально-логічне значення і термінологічну будову, є наслідком раціональності та прагматизму.

Третім здобутком, який є науковим результатом «удосконалено», є підхід до обґрунтування доцільності утворення соціальних кластерів на регіональному рівні. В його основу закладено використання методу експертних оцінок, який дозволяє врахувати думку мешканців конкретної територіальної громади щодо доцільності побудови адекватної моделі кластеризації в соціальній сфері, її можливих учасників та отримання бажаного соціального ефекту.

Четвертим важливим результатом дослідження, який також є прикладом удосконалення існуючих підходів, є теоретичне обґрунтування доцільності застосування ABCD-підходу у публічному управлінні, спрямованого на вирішення питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад.

У дослідженні також дістали подальший узагальнення світового досвіду ведення соціально орієнтованої кластерної політики, що дозволило з'ясувати можливість адаптації кращих практик в Україні, зокрема, в частині визначення спеціалізації, структури, принципів, ідеології кластерів тощо.

Характеристика сучасного стану публічного управління розвитком соціальних кластерів дозволила виявити стан організаційно-правового забезпечення та загальні тенденції у цьому процесі, а також визначити основні тенденції у формуванні кластерів на національному рівні.

Розроблено концептуальні положення формування стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні регіону, визначено цілі, напрямки, механізми реалізації стратегії, окреслено фактори успішного функціонування кластера, обґрунтовано необхідність консолідації зусиль учасників кластерного утворення щодо формування комфортного соціального середовища, спрямованого на підвищення рівня добробуту населення та надання якісних соціальних послуг місцевим мешканцям.

Дістало подальший розвиток означення вигоди державно-приватного партнерства як інструменту інституційного механізму реалізації стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів в умовах децентралізації

влади в Україні. З'ясовано, що в основу процесу кластероутворення покладаються партнерські відносини, що з'являються між різними учасниками об'єднання, зокрема, державно-партнерські. В соціальній сфері визначну роль відіграє обмін знаннями / інформацією з розвитку людського капіталу через мережеву взаємодію та довіру всіх партнерів. Недостатня оптимізація партнерських стосунків може суттєво обмежити потенціал росту кластера.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Дисертаційне дослідження Литвинова А. О. характеризується достатньою методологічною обґрунтованістю. Це забезпечено використанням широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів. Дисертант аналізує сучасну нормативно-правову базу України, правові та аналітичні документи міжнародних організацій, результати досліджень провідних українських і зарубіжних учених. Завдяки системному аналізу, порівняльним дослідженням, логічній дедукції та синтезу отримані наукові положення мають високу достовірність. Структура дисертації, що складається зі вступу, трьох розділів із відповідними висновками, списку використаних джерел і додатків, свідчить про логічну послідовність і повноту дослідження проблеми.

Результати дослідження були успішно апробовані шляхом публікацій у фахових наукових виданнях, а також шляхом участі у міжнародних конференціях. Автор має як одноосібні публікації, так і публікації у співавторстві. Це свідчить як про його ініціативу і професійне зростання як вченого, так і про практичну значущість отриманих результатів дослідження.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Окремі положення та висновки дисертаційного дослідження Литвинова А.О. знайшли практичне застосування. Сформульовані в дисертації положення, висновки та рекомендації використанні у практичній діяльності:

– Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації при підготовці методичних матеріалів з визначення концептуальних засад стратегічного публічного управління розвитком регіональних і міжрегіональних кластерів для вирішення питань соціального характеру (довідка № 06.01-15/172 від 09.01.2025 р.);

– Громадської організації «Комітет регіонального розвитку» у роботі з громадськими активістами та представниками бізнес-спільноти по використанню кластерної форми організації виробництва, спрямованої на отримання соціально значимого ефекту у частині зміцнення співробітництва між бізнесом, наукою і державою (заснування кластерів у рамках державно-приватного партнерства; активізації інноваційної діяльності компаній (поширення нових ідей і технологій серед учасників кластеру та за його межі); пришвидшення темпів створення та розвитку нового бізнесу (розвиток нових компаній у більш сприятливих умовах через налагодженість зав'язків з партнерами у межах кластера) (довідка № 11-02/17 від 17.02.2025 р.);

– Громадської організації «Інститут соціальної політики регіону» під час проведення тематичних тренінгів для працівників органів місцевого самоврядування, присвячених розгляду можливостей застосування ABCD-підходу у вирішенні питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей, в тому числі шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад (довідка від 07.12.2024 р.).

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Аналіз дисертаційної роботи та публікацій автора свідчить про повну відповідність встановленим науковим стандартам та вимогам академічної доброчесності. Робота виконана без жодних ознак порушень, фальсифікації або фабрикації тексту, що підтверджується як внутрішнім рецензуванням, так і

зовнішніми перевірками за допомогою сучасних антиплагіатних систем. Дисертація ґрунтується на ретельному аналізі наукових джерел, офіційних нормативних документів та результатів досліджень, що дозволяє забезпечити високу достовірність і обґрунтованість отриманих висновків.

Структура роботи відповідає вимогам до оформлення наукових досліджень. Вона складається з анотації, змісту, вступу, трьох основних розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Такий послідовний виклад матеріалу забезпечує чіткість логічного ланцюга дослідження та дозволяє легко орієнтуватися в його змісті. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 (у редакції від 12.07.2019 р.), що гарантує відповідність роботи якості, прийнятій у вищій освіті країни.

Стиль викладу матеріалу є науковим, логічним і водночас доступним для розуміння широкому колу фахівців. Автор дотримується стандартів академічного стилю, що дозволяє забезпечити чіткість і зрозумілість викладених ідей та результатів дослідження. Завдяки структурованості і виваженості стилю, дисертація викликає зацікавленість до визначеної проблематики. Комплексний підхід до вирішення поставлених завдань, а також дотримання всіх вимог до оформлення і методологічної послідовності, свідчать про високу якість роботи, що робить її вагомим внеском у розвиток сучасних наукових досліджень у галузі публічного управління та адміністрування.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Водночас, дисертаційна робота містить дискусійні положення.

1. В параграфі 1.2 запропоновано типологізацію соціальних кластерів. Автор вважає, що відсутність єдності думок щодо типологізації кластерів серед науковців перешкоджає належному опису кластерних утворень та розробці типової моделі публічного управління, що розроблена в дисертації. У цьому зв'язку, варто було б вказати, які саме критерії є найбільш важливими при

класифікації соціальних кластерів для цілей публічного управління, і чи існують інші можливі підходи до їх типологізації, які не були розглянуті в роботі.

2. В роботі зазначається, що соціальні кластери є перспективною технологією публічного управління в соціальній сфері. В той же час автор зазначає, що в Україні не розвинена практика застосування кластерних утворень у соціальній сфері. В цьому контексті варто було б визначити, чи існують альтернативні підходи до вирішення соціальних проблем, і в чому полягають ключові переваги та недоліки кластерного підходу порівняно з ними.

3. Автор досліджує досвід Солоницівської селищної територіальної громади Харківського району Харківської області у вирішенні соціальних питань. Це дозволило йому визначити специфіку організації процесу надання соціальних послуг, виокремити переваги, виклики, ризики у цьому процесі та окреслити стратегічні цілі, завдання і заходи у публічному управлінні розвитком соціальних кластерів на рівні регіону. Однак, це стосується лише однієї громади. Тож, виникає питання, які висновки можна зробити щодо можливості масштабування цього досвіду на інші територіальні громади в Україні, і які адаптації можуть знадобитися.

4. В параграфі 1.3 автор підкреслює важливість соціально орієнтованої кластеризації в забезпеченні зайнятості. На нашу думку, варто було б визначити які існують критерії для оцінки ефективності соціальних кластерів у створенні нових робочих місць та покращенні умов праці, і як можна забезпечити їх моніторинг та оцінку.

Зазначені дискусійні положення не впливають на загальну позитивну характеристику дисертаційного дослідження. Такі коментарі підкреслюють актуальність, комплексність та складність обраної проблематики, а пропозиції автора є важливим кроком до більш ефективного використання інноваційних інструментів у сфері публічного управління задля стимулювання подальшого розвитку наукової думки в цій царині.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Литвинова Андрія Олексійовича «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України» має наукову новизну і практичну значущість. Дана дисертація за актуальністю, змістом та повнотою викладу її результатів у наукових публікаціях, обсягом і оформленням цілком відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Виходячи з цього, вважаю, що Литвинов Андрій Олексійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент,
доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри педагогіки
та психології управління соціальними
системами імені академіка І.А. Зязюна
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Лариса ГРЕНЬ

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 22:18:01 29.05.2025

Назва файлу з підписом: Відгук_Грень_Литвинов.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 8.5 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук_Грень_Литвинов.pdf
Розмір файлу без підпису: 8.6 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ГРЕНЬ ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА
П.І.Б.: ГРЕНЬ ЛАРИСА МИКОЛАЇВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2330311124
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 22:17:57 29.05.2025
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000B0D3A018FBB5706
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.02.05 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
професору **Наталії СТАТІВЦІ**
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора, професора кафедри економіки та публічного управління Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» Шведун Вікторії Олександрівни на дисертацію Литвинова Андрія Олексійовича на тему «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Україна стикається з низкою гострих соціальних проблем, включаючи нерівність, безробіття, проблеми в системі охорони здоров'я та освіти, питання інтеграції внутрішньо переміщених осіб тощо. Соціальні кластери, об'єднуючи зусилля різних стейкхолдерів (держави, бізнесу, громадських організацій, наукових установ), можуть стати ефективним інструментом для комплексного вирішення цих проблем на регіональному та національному рівнях. У цьому контексті ключовим для координації та спрямування їхньої діяльності є публічне управління.

Реформа децентралізації в Україні передбачає розширення повноважень місцевих органів влади у сфері соціального розвитку. У цьому зв'язку, розвиток соціальних кластерів може стати одним із механізмів реалізації цих повноважень, сприяючи залученню місцевих ресурсів та ініціатив для вирішення соціальних проблем. Крім того, соціальні кластери можуть не лише вирішувати соціальні проблеми, але й сприяти економічному зростанню

регіонів через створення нових робочих місць, залучення інвестицій та розвиток соціального підприємництва. Тож, ефективне публічне управління може стимулювати цю взаємодію між соціальним та економічним розвитком.

Таким чином, вибір теми «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України» є обґрунтованим з огляду на її актуальність для соціального розвитку країни, важливість у контексті децентралізації, потребу в інноваційних підходах, недостатню наукову розробленість та значну практичну цінність. Дослідження в цій сфері є своєчасним і може зробити вагомий внесок у розвиток теорії та практики публічного управління в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконувалась в межах науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Реалізація державної соціальної політики органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації» (державний реєстраційний номер – 0120U105741), де здобувач підготував обґрунтування доцільності утворення соціальних кластерів на рівні регіону.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура роботи не викликає заперечень. Виклад змісту дисертаційної роботи є логічним і зрозумілим.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукової розробки, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, визначено особистий внесок автора під час виконання дисертаційного дослідження, наведено перелік наукових публікацій здобувача за темою дисертації, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження у наукову та практичну діяльність, встановлено зв'язок роботи з

науковими програмами, планами, темами.

У першому розділі обґрунтовано структурно-логічну схему типової моделі публічного управління розвитком регіонального соціального кластера. Виділено групи його учасників, які в цілому складають чотири сектора: ядро кластера і постачальники послуг; суб'єкти, які підтримують функціонування й розвиток кластера; сектор забезпечення функціонування кластера; споживачі соціальних послуг. Ідеї кластера полягають у підвищенні якості життя населення регіону, інтеграції установ соціальної сфери та інших учасників кластера навколо реалізації цільових програм і проєктів, залученні бюджетних і небюджетних джерел і ресурсів, формуванні єдиної регіональної системи соціального захисту населення. Визначено, що переваги даної моделі полягають у чіткому розподілі учасників кластера по секторам / видам діяльності, встановленню їх взаємозв'язків, участі у додаткових формах підтримки, експортних можливостях і впливу на формування економічної складової регіону. Теоретичне значення запропонованої моделі полягає у тому, що в ній закладено науково-методичні основи для формування національної бази даних про соціальні кластери, що є вкрай важливим для впорядкування інформації про них.

У другому розділі узагальнено світовий досвід ведення соціально орієнтованої кластерної політики, що дозволило автору з'ясувати можливість адаптації кращих практик в Україні, зокрема, в частині визначення спеціалізації, структури, принципів, ідеології кластерів; забезпечення ефективної координації діяльності учасників кластерів, у якій провідна роль відводиться представникам державної та/або регіональної влади та ін. Характеристика сучасного стану публічного управління розвитком соціальних кластерів дозволила виявити стан організаційно-правового забезпечення та загальні тенденції у цьому процесі, а також визначити основні тенденції у формуванні кластерів на національному рівні.

У третьому розділі запропоновано шляхи вдосконалення підходу до методологічних основ обґрунтування доцільності утворення соціальних

кластерів на регіональному рівні. В його основу закладено використання методу експертних оцінок, який дозволяє врахувати думку мешканців конкретної територіальної громади щодо доцільності побудови адекватної моделі кластеризації в соціальній сфері, її можливих учасників та отримання бажаного соціального ефекту. Розроблено концептуальні положення формування стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні регіону, визначено цілі, напрямки, механізми реалізації стратегії, окреслено фактори успішного функціонування кластера, обґрунтовано необхідність консолідації зусиль учасників кластерного утворення щодо формування комфортного соціального середовища, спрямованого на підвищення рівня добробуту населення та надання якісних соціальних послуг місцевим мешканцям.

Практична значущість дослідження підтверджується широкою апробацією результатів, що відображено в публікаціях автора, включаючи статті у фахових виданнях та участь у міжнародних наукових заходах, що свідчить про високий рівень наукової новизни та актуальності запропонованих рішень для сучасної української державної політики.

Найважливіші наукові результати, що містяться в дисертації.

Основною метою дослідження було обґрунтування теоретичних основ і розроблення практичних рекомендацій з удосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів в Україні. У результаті, автор сформував комплекс оригінальних наукових результатів, що включають пункти новизни і положення у висновках.

1. Автором уперше обґрунтовано структурно-логічну схему типової моделі публічного управління розвитком регіонального соціального кластера, що заснована на секторальній будові (4 сектори: ядро кластера і постачальники послуг; суб'єкти, які підтримують функціонування й розвиток кластера; сектор забезпечення функціонування кластера; споживачі соціальних послуг), об'єднана основними ідеями – залучення державних і недержавних джерел, ресурсів для підвищення якості життя населення регіону; інтеграційність

учасників кластера навколо реалізації цільових програм і проєктів; формування єдиної регіональної системи соціального захисту населення.

2. Удосконалено термінологічний апарат науки публічного управління та адміністрування через уточнення змісту термінів «кластер», «соціальний кластер» та введення у науковий обіг терміну «публічне управління розвитком соціальних кластерів», що розширює наукові знання, вказує на необхідність використання даного терміну поруч з іншими концептами, дає можливість розширити формально-логічне значення і термінологічну будову терміну, є наслідком раціональності та прагматизму.

3. Удосконалено підхід до обґрунтування доцільності утворення соціальних кластерів на регіональному рівні, який дозволяє врахувати думку місцевих мешканців, отриману шляхом застосування методу експертних оцінок, щодо побудови адекватної моделі кластеризації в соціальній сфері, її можливих учасників та отримання бажаного соціального ефекту.

4. У роботі також удосконалено теоретичне обґрунтування доцільності застосування ABCD-підходу у публічному управлінні, спрямованого на вирішення питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад.

5. Дістали подальшого розвитку теоретичний підхід до дослідження проблеми публічного управління розвитком соціальних кластерів, що ґрунтується на систематизації й узагальненні історичних аспектів і наукових розробок. Це дозволило автору виокремити конкретні етапи процесу кластероутворення; уточнити типологізацію соціальних кластерів; сформулювати перелік груп учасників і загальних принципів формування соціального кластера; схематично зобразити структуру загального алгоритму створення та розвитку соціального кластера шляхом побудови відповідної блок-схеми; визначити переваги соціально орієнтованої кластеризації в забезпеченні зайнятості як однієї з передумов подолання бідності серед працюючого населення.

6. Узагальнення світового досвіду ведення соціально орієнтованої кластерної політики дозволило автору роботи з'ясувати можливість адаптації кращих практик в Україні.

7. Характеристика сучасного стану публічного управління розвитком соціальних кластерів, виявлення особливостей цього процесу на рівні територіальних громад дозволи автору визначити основні тенденції у формуванні кластерів на рівні держави, специфіки організації процесу надання соціальних послуг у конкретній громаді. Це, в свою чергу, дало підстави для виокремлення переваг, викликів, ризиків у цьому процесі та окреслення стратегічних цілей, завдань і заходів у публічному управлінні розвитком соціальних кластерів на рівні регіону.

8. Запропоновано концептуальні положення формування стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні регіону, що будується на двох стратегічних цілях: 1) збереження виробничих процесів людського капіталу через покращення умов життя та добробуту населення на території регіону; 2) ефективне формування людського капіталу через підвищення інтелектуального і культурного потенціалу населення регіону. Крім того, обґрунтовано необхідність консолідації зусиль учасників кластерного утворення щодо формування комфортного соціального середовища на регіональному рівні.

9. Нарешті, ще одним результатом є означення вигоди державно-приватного партнерства як інструменту інституційного механізму реалізації стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів в умовах децентралізації влади в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Аналіз анотацій, основного тексту та публікацій Литвинова А. О. свідчить про високий рівень обґрунтованості та достовірності отриманих результатів. Наукові положення, висновки і рекомендації ґрунтуються на комплексному

застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема систематизації, інтерпретації, моделювання, конкретизації, узагальнення, пошуково-бібліографічного, змістового, історичного, термінологічного, етимологічного, компаративного, структурно-функціонального, статистичного та системного аналізу, абстрактно-логічного методу та ABCD-підходу. Ретельне обґрунтування теоретичних засад доповнено практичними прикладами з міжнародного досвіду, що забезпечує високу новизну роботи. Отримані висновки відповідають чітко сформульованим цілям та завданням дослідження, підтверджуючи їхню актуальність для вдосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів України.

Часткова практична спрямованість результатів підтверджується широкою апробацією і публікаційною активністю автора у престижних наукових виданнях протягом чотирьох років. Розроблені автором рекомендації спрямовані на визначення концептуальних засад стратегічного публічного управління розвитком регіональних і міжрегіональних кластерів для вирішення питань соціального характеру. Таким чином, отримані наукові результати демонструють не лише високий теоретичний потенціал, а й практичну застосовність, що є вагомим внеском у модернізацію соціальної політики держави.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження.

Практична значущість результатів дослідження Литвинова А. О. полягає у їхній безпосередній застосовності для модернізації соціальної політики України. Розроблені підходи вже враховано у роботі:

- Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації при підготовці методичних матеріалів з визначення концептуальних засад стратегічного публічного управління розвитком регіональних і міжрегіональних кластерів для вирішення питань соціального характеру (довідка № 06.01-15/172 від 09.01.2025 р.);

- Громадської організації «Комітет регіонального розвитку» у роботі з

громадськими активістами та представниками бізнес-спільноти по використанню кластерної форми організації виробництва, спрямованої на отримання соціально значимого ефекту у частині зміцнення співробітництва між бізнесом, наукою і державою (заснування кластерів у рамках державно-приватного партнерства; активізації інноваційної діяльності компаній (поширення нових ідей і технологій серед учасників кластеру та за його межі); пришвидшення темпів створення та розвитку нового бізнесу (розвиток нових компаній у більш сприятливих умовах через налагодженість зав'язків з партнерами у межах кластера) (довідка № 11-02/17 від 17.02.2025 р.);

— Громадської організації «Інститут соціальної політики регіону» під час проведення тематичних тренінгів для працівників органів місцевого самоврядування, присвячених розгляду можливостей застосування ABCD-підходу у вирішенні питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей, в тому числі шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад (довідка від 07.12.2024 р.).

Ці результати мають потенціал для застосування як на державному, так і на регіональному рівнях, сприяючи підвищенню ефективності публічного управління розвитком соціальних кластерів та створенню умов для залучення іноземних інвестицій до цього процесу, що є критично важливим для стійкового соціально-економічного зростання.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Аналіз дисертаційної роботи Литвинова А. О. та супутніх публікацій не виявив порушень академічної доброчесності, фальсифікації чи фабрикації тексту. Робота відповідає всім вимогам сучасної наукової практики, заснованим на загальнонаукових і спеціальних методах дослідження. Дисертація має традиційну структуру, що включає анотацію, зміст, вступ, три розділи з висновками, список використаних джерел та додатки. Виклад матеріалу здійснено в науковому стилі, який характеризується чіткою логічною

послідовністю, високою зрозумілістю та виваженістю, що сприяє легкому сприйняттю тексту та викликає зацікавленість у читачів.

Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 (у редакції від 12.07.2019 р.), що гарантує її відповідність сучасним стандартам академічного письма. Структурна організація роботи дозволяє ефективно відобразити логіку вирішення поставлених завдань, що є важливим аспектом методологічної строгості дослідження. Завдяки високому рівню академічної доброчесності та відповідності встановленим вимогам, дисертація Литвинова А. О. є його посильним внеском у розвиток сучасних досліджень у сфері публічного управління.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Тим не менш, робота не є досконалою та ідеальною. Вона містить положення, які викликають професійну і наукову дискусію.

1. Параграф 1.2 містить блок-схему загального алгоритму створення та розвитку соціального кластера (стор. 62, рис. 1.2), що складається з 10 етапів. Автором викладено зміст цих етапів, зазначено, що наведений алгоритм заснований на базових функціях публічного управління, у якому органи публічної влади виконують роль координаційного центру, встановлюють стратегічні цілі та налагоджують тісну взаємодію з ключовими учасниками соціального кластера. Вважаємо, що необхідно було б також зазначити які існують потенційні ризики або обмеження при реалізації кожного з наведених етапів, і які стратегії можна розробити для їх мінімізації.

2. У дослідженні пропонується методологія оцінки доцільності створення соціальних кластерів на регіональному рівні. Вважаємо, що тут варто було б вказати альтернативні методології, які вже існують, та визначити у чому полягають їхні переваги та недоліки порівняно з запропонованою методологією. Це б значно посилило роботу.

3. Результати дослідження кластерної політики показують, що існує розрив між тим, як бізнес-об'єднання бачать свою роль, і тим, як їх оцінюють органи влади та міжнародні організації. Варто було б в роботі запропонувати конкретні стратегії або механізми, які б могли покращити взаєморозуміння та співпрацю між цими акторами, та могли б забезпечити врахування інтересів усіх зацікавлених сторін.

4. У параграфі 2.1 автором узагальнено світовий досвід ведення соціально орієнтованої кластерної політики, досліджено найбільш успішні світові проєкти, визначено національні та регіональні стратегії кластерного розвитку, інструменти кластерної політики. Дійсно, зарубіжна кластерна практика доводить ефективність і підтверджує неминучу закономірність утворення кластерних об'єднань для вирішення у тому числі питань соціального й гуманітарного спрямування. У різних країнах світу соціальна орієнтованість кластерної політики може мати свої особливості, відображаючи національні пріоритети та контекст. Наприклад, в одних країнах акцент може робитися на створенні робочих місць для певних соціальних груп, в інших – на підтримці соціального підприємництва, а в третіх – на розвитку інновацій для вирішення соціальних проблем. Вважаємо, що в роботі варто було б зацентувати увагу на ті цінні уроки та можливості, які може дати світовий досвід ведення соціально орієнтованої кластерної політики Україні для власного розвитку.

Загалом, подані зауваження не лише не знижують високої оцінки роботи, але й відкривають нові перспективи для поглиблення та розширення дослідження. Завдяки цьому з'являються додаткові можливості для якіснішого опрацювання теоретичних підходів і пришвидшення запровадження інноваційних технологій у систему державного управління.

Загальний висновок.

Подана наукова праця Литвинова Андрія Олексійовича «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України» (на здобуття ступеня

доктора філософії за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування») порушує надзвичайно актуальне науково-практичне завдання і пропонує його вирішення. Дисертація демонструє наукову новизну, практичну цінність і не містить ознак порушення академічної доброчесності. Її структура та зміст повністю відповідають вимогам чинних нормативних документів МОН та Кабінету Міністрів України, що підтверджує високий рівень виконаної роботи. Її автор Литвинов Андрій Олексійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент,
доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри економіки
та публічного управління Національного
аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»

Вікторія ШВЕДУН

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 17:22:18 30.05.2025

Назва файлу з підписом: Відгук опонента Шведун В.О. на дисертацію Литвинова А.О..pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 360.5 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук опонента Шведун В.О. на дисертацію Литвинова А.О..pdf
Розмір файлу без підпису: 373.0 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Shvedun Viktoriia

П.І.Б.: Shvedun Viktoriia

Країна: Україна

РНОКПП: 2930807400

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 17:22:14 30.05.2025

Сертифікат виданий: "DIIA". Qualified Trust Services Provider

Серійний номер: 6669243D2B04331D04000000EBE51F01F7BEFA03

Алгоритм підпису: ECDSA

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.02.05 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
професору **Наталії СТАТІВЦІ**,
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора наук з державного управління, професора, завідувача кафедри соціально-гуманітарних наук Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» **Колісніченко Наталі Миколаївни** на дисертацію Литвинова Андрія Олексійовича на тему «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

Обґрунтування вибору теми дослідження.

У сучасних умовах сталий розвиток регіонів України асоціюється зі збалансованим саморозвитком, джерелом забезпечення якого є людський ресурс, збереження й нарощування якого нині значно ускладнюється. Свідченням цього є демографічні процеси, що характеризуються негативною динамікою коефіцієнтів народжуваності, смертності, захворюваності та ін.; у сфері освіти спостерігається зниження якості надання освітніх послуг, у першу чергу, внаслідок переведення освітнього процесу на дистанційний формат спочатку через пандемію, пізніше – через активні військові дії; у сфері культури відмічається зміна суспільних цінностей, світоглядних орієнтацій, систем панівних ідентичностей і способів розуміння сенсу людського буття. У цілому, перераховані фактори свідчать про наявність саморуйнівних процесів у соціально-економічній сфері, які намагаються усунути органи державної та регіональної влади. Проте, заходи, що запроваджуються, зазвичай носять

локальний, несистемний характер. Крім того, існують серйозні проблеми з фінансуванням розвитку ключових галузей соціальної сфери (охорони здоров'я, освіти, культури), що обумовлено їх низькою інвестиційною привабливістю.

Зазначені процеси негативно впливають на формування соціального капіталу регіонів, що, в свою чергу, обумовлює необхідність пошуку нових підходів до управління їх розвитком. Одним з таких підходів, на думку автора дисертаційного дослідження, є кластерний підхід, який розглядається як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіонів та активізації їх інноваційної діяльності. У цьому контексті тема дисертації «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України» має гостру теоретичну та практичну цінність, оскільки її розробка сприятиме вдосконаленню розвитку кластерної політики в Україні та зміщує акцент на необхідність проведення кластеризації в соціальній сфері задля досягнення соціально значимого ефекту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

У дисертації представлено результати наукових досліджень, що проводились автором у рамках науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Реалізація державної соціальної політики органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації» (державний реєстраційний номер – 0120U105741). У межах цієї роботи автором обґрунтовано доцільність утворення соціальних кластерів на рівні регіону.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура роботи не викликає заперечень. Виклад змісту дисертаційної роботи є логічним і зрозумілим.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукової розробки, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, визначено особистий внесок автора під час виконання дисертаційного дослідження, наведено перелік наукових публікацій здобувача за темою

дисертації, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження у наукову та практичну діяльність, встановлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Перший розділ роботи зосереджено на дослідженні теоретичних основ публічного управління розвитком соціальних кластерів, де систематизовано та узагальнено наявні наукові розробки, розглянуто історичні аспекти формування кластерних утворень та визначено концептуальні положення теорії розвитку кластерів. Це дозволило автору уточнити термінологічний апарат теми дослідження; запропонувати власне бачення на визначення періодизації процесу кластероутворення; сформулювати перелік груп учасників та принципів формування соціального кластеру; схематично зобразити структуру загального алгоритму створення та розвитку соціального кластеру. Також в розділі вперше обґрунтовано структурно-логічну схему типової моделі публічного управління розвитком регіонального соціального кластера та визначено її переваги для науки публічного управління.

Другий розділ присвячено аналізу практичних аспектів публічного управління розвитком соціальних кластерів. Проведено узагальнення світового досвіду ведення соціально орієнтованої кластерної політики, завдяки якому з'ясовано можливість адаптації кращих практик в Україні, зокрема, в частині визначення спеціалізації, структури, принципів, ідеології кластерів, забезпечення ефективної координації діяльності учасників кластерів, визначення інструментарію державної та/або регіональна підтримка функціонування соціальних кластерів. Характеристика сучасного стану публічного управління розвитком соціальних кластерів дозволила виявити автору стан та загальні тенденції в організаційно-правовому забезпеченні кластерної політики в Україні, а аналіз організації роботи Солоницівської селищної територіальної громади Харківського району Харківської області у вирішенні соціальних питань мешканців громади дозволив виявити особливості цього процесу на рівні територіальних громад.

Третій розділ зосереджено на розробку рекомендацій щодо вдосконалення

публічного управління розвитком соціальних кластерів в Україні, зокрема, запропоновано шляхи вдосконалення підходу до методологічних основ обґрунтування доцільності утворення соціальних кластерів на регіональному рівні, що заснований на використанні методу експертних оцінок. Цей метод, на думку автора, дозволяє врахувати думку мешканців конкретної територіальної громади щодо доцільності побудови адекватної моделі кластеризації в соціальній сфері, її можливих учасників та отримання бажаного соціального ефекту. Автором теоретично обґрунтовано доцільність застосування ABCD-підходу у публічному управлінні. Даний підхід спрямований на вирішення питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей територіальної громади шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад.

Методологічна база дослідження ґрунтується на комплексі сучасних наукових методів, включаючи пошуково-бібліографічний, термінологічний, змістовний, етимологічний, історичний, компаративний, абстрактно-логічний; статичного, системного та структурно-функціонального аналізу; систематизації, конкретизації, інтерпретації, моделювання, узагальнення та інші, що дозволяють всебічно охопити проблематику дослідження. Представлені рекомендації спрямовані на впровадження нових технологій в публічному управлінні, заснованих на науково-інноваційних принципах та системному характері, що має особливе значення для розвитку соціальної сфери, її ключових галузей – охорони здоров'я, освіти, культури, від яких безпосередньо залежить забезпеченість населення необхідними матеріальними і духовними благами. Апробація отриманих результатів підтверджена широким колом публікацій та доповідей на різноманітних комунікативних заходах, що свідчить про наукову і практичну цінність дослідження.

Загалом, дисертаційне дослідження робить вагомий внесок у розвиток теоретичних засад публічного управління та пропонує конкретний інструментарій для підвищення ефективності управління в соціальній сфері в умовах сучасних викликів.

Найвагоміші наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертація Литвинова А.О. пропонує низку інноваційних рішень, які суттєво розширюють можливості сучасного публічного управління у соціальній сфері, у тому числі шляхом її кластеризації. До найвагоміших результатів, що містяться в дисертації, належать такі:

уперше:

— обґрунтовано структурно-логічну схему типової моделі публічного управління розвитком регіонального соціального кластера, що заснована на секторальній будові (4 сектори: ядро кластера і постачальники послуг; суб'єкти, які підтримують функціонування й розвиток кластера; сектор забезпечення функціонування кластера; споживачі соціальних послуг), об'єднана основними ідеями – залучення державних і недержавних джерел, ресурсів для підвищення якості життя населення регіону; інтеграційність учасників кластера навколо реалізації цільових програм і проєктів; формування єдиної регіональної системи соціального захисту населення;

удосконалено:

— термінологічний апарат науки публічного управління та адміністрування через уточнення змісту термінів «кластер», «соціальний кластер» та введення у науковий обіг терміну «публічне управління розвитком соціальних кластерів»;

— підхід до обґрунтування доцільності утворення соціальних кластерів на регіональному рівні, який дозволяє врахувати думку місцевих мешканців, отриману шляхом застосування методу експертних оцінок, щодо побудови адекватної моделі кластеризації в соціальній сфері, її можливих учасників та отримання бажаного соціального ефекту;

— теоретичне обґрунтування доцільності застосування ABCD-підходу у публічному управлінні, спрямованого на вирішення питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад;

дістали подальшого розвитку:

- теоретичний підхід до дослідження проблеми публічного управління розвитком соціальних кластерів, що ґрунтується на систематизації й узагальненні історичних аспектів і наукових розробок;
- узагальнення світового досвіду ведення соціально орієнтованої кластерної політики, що дозволило з'ясувати можливість адаптації кращих практик в Україні;
- характеристика сучасного стану публічного управління розвитком соціальних кластерів, особливостей цього процесу на рівні територіальних громад, на прикладі Солоницівської селищної територіальної громади Харківського району Харківської області;
- концептуальні положення формування стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні регіону, що будується на двох стратегічних цілях; обґрунтовано необхідність консолідації зусиль учасників кластерного утворення щодо формування комфортного соціального середовища на регіональному рівні;
- означення вигоди державно-приватного партнерства як інструменту інституційного механізму реалізації стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів в умовах децентралізації влади в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові висновки, положення та моделі, що містяться у дисертації, характеризуються високим рівнем обґрунтованості та є достовірними. Здійснений здобувачем науковий пошук базується на аналізі та ґрунтовному й повному осмисленні праць українських і зарубіжних учених з досліджуваної теми, на урахуванні світового досвіду, використанні системного підходу. Усі наукові положення, висновки та рекомендації підкріплені теоретичними положеннями, відповідають меті та завданням дисертаційної роботи, а також відповідають встановленим вимогам до такого виду досліджень.

В цілому, обґрунтованість наукових положень і розроблених рекомендацій

ґрунтується на глибокому аналізі сучасних досліджень і практичних кейсів реформування соціальної сфери. Отримані результати мають високий рівень достовірності та новизни, що дозволяє вважати їх вагомим внеском у розвиток системи публічного управління в Україні.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження та апробація дисертації й публікацій.

1. Підготовлені автором рекомендації використано в діяльності Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 06.01-15/172 від 09.01.2025 р.); Громадської організації «Комітет регіонального розвитку» (довідка № 11-02/17 від 17.02.2025 р.); Громадської організації «Інститут соціальної політики регіону» (довідка від 07.12.2024 р.).

2. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження висвітлені у доповідях на наукових, науково-практичних та інших наукових заходах, зокрема: на всеукраїнських науково-практичних конференціях «Теорія і практика розвитку туризму: досвід, проблеми, інновації» (м. Харків, 2023 р.; м. Черкаси, 2025 р.). «Наука в соціокультурному розвитку людства: історичне становлення і сучасний стан» (м. Харків, 2024 р.), «Публічне управління та адміністрування в Україні: євроінтеграційний поступ» (м. Івано-Франківськ, 2024 р.); на XXIV міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: нові виклики і трансформація в умовах війни» (м. Харків, 2024 р.); на міжнародних науково-практичних конференціях «Від теорії до практики в управлінні та врядуванні» (м. Київ, 2024 р.), «Теоретико-практичні засади управління, економіки та природокористування: аспекти реінтеграції Криму в господарський комплекс України» (м. Одеса, 2024 р.), «Міське самоврядування в Україні та світі: теорія і практика» (м. Полтава, 2024 р.), «Сучасна парадигма публічного управління» (м. Львів, 2024 р.), «Сучасні підходи до реабілітації та реадаптації військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей» (м. Харків, 2024 р.), «Проблеми та перспективи цивільного захисту» (м. Черкаси, 2025 р.), «Публічне управління у сфері цивільного

захисту: освіта, наука, практика» (м. Черкаси, 2025 р.); на круглому столі «Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, реагування та ліквідація їх наслідків» (м. Черкаси, 2025 р.).

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Аналіз дисертаційної роботи та публікацій автора не виявив порушень академічної доброчесності, елементів фальсифікації чи фабрикації тексту.

Дисертація має традиційну структуру: анотацію, зміст, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 (у редакції від 12.07.2019 р.).

Стиль викладу матеріалу науковий, логічний, виважений та зрозумілий. Дисертація читається легко, викликає зацікавленість досліджуваною проблематикою.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Як на наш погляд, є певні важливі аспекти, які в роботі здобувача залишились або за межами уваги, або поза межами тексту дисертаційної роботи.

1. У роботі досить фахово розкриваються проблеми в реалізації державної соціальної політики, зокрема низька якість надання соціальних послуг та дефіцит об'єктів соціальної інфраструктури. Проте бракує обґрунтованості відповідних положень щодо того, яким чином запропонована модель публічного управління розвитком соціальних кластерів може забезпечити їх вирішення на практиці та які потенційні перешкоди можуть виникнути при її впровадженні.

2. Автор розглядає державно-приватне партнерство як інструмент реалізації стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів (пп. 3.3). Однак, мало місця відведено аналізу ризиків та викликів у використанні цього інструменту, а також механізму забезпечення прозорості та підзвітності у проєктах державно-приватного партнерства в соціальній сфері.

3. У дисертації автором підкреслюється важливість участі органів публічної влади в управлінні соціальними кластерами. Проте, не зрозуміло, які механізми забезпечення ефективної взаємодії між органами публічної влади та іншими учасниками кластера є найбільш дієвими. Варто також було б приділити більше уваги питанням мінімізації ризиків конфлікту інтересів між ними.

4. Дослідження виявило низький рівень поінформованості населення про кластери та кластерну політику (стор. 149-158). Подолання цієї проблеми потребує системного підходу, що поєднує інформаційні, освітні та комунікаційні заходи. Відтак, актуалізується питання ефективності стратегій та інструментів комунікації для підвищення обізнаності громадськості про соціальні кластери. Варто було б навести комплекс можливих заходів, які можуть бути реалізовані на національному, регіональному та місцевому рівнях.

5. Включення ABCD-підходу (Asset-Based Community Development) є прогресивним для українських реалій, адже орієнтується на внутрішні ресурси громад (стор. 182-191). Проте висновки щодо ABCD-підходу потребують опису того, як саме цей підхід був протестований, які ресурси і в яких громадах були ідентифіковані, які соціальні ефекти отримано.

Проте, означені зауваження в цілому зауваження не зменшують загальної високої оцінки рівня виконання дисертаційної роботи та не знижують її наукової цінності.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

Дисертація Литвинова Андрія Олексійовича «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України» є завершеним науковим дослідженням, що виконане на належному науково-теоретичному рівні з логічно- та доступно-викладеним матеріалом. Структура роботи є послідовною та логічною, а її зміст повністю розкрито з урахуванням мети і поставлених завдань дослідження. Висновки є достатньо аргументованими та обґрунтованими на основі застосування обраного методологічного інструментарію та поглибленого аналізу наукової літератури, звітів організацій, статистичної інформації та інших джерел. Дисертаційна робота набула сильних

рис індивідуальності, містить змістовні теоретичні й практичні пропозиції.

Заслуговує на увагу особиста позиція автора, яку він підкреслював протягом усієї роботи про необхідність і першочерговість розвитку альтернативних підходів у публічному управлінні під час вирішення актуальних питань у соціальній сфері, акцентуючи увагу саме на кластерному підході.

Проведена робота є ґрунтовним дослідженням та має достатньо високий рівень виконання, що відповідає встановленим вимогам до наукових робіт за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Дисертаційна робота за актуальністю, змістом та повнотою викладу її результатів у наукових публікаціях, обсягом і оформленням цілком відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Виходячи з цього, вважаю, що Литвинов Андрій Олексійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент,
доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри
соціально-гуманітарних наук
Інституту публічної служби та
управління Національного університету
«Одеська політехніка»

Наталя КОЛІСНІЧЕНКО

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 09:54:43 30.05.2025

Назва файлу з підписом: Відгук_Колісніченко_Литвинов.pdf
Розмір файлу з підписом: 7.5 МБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук_Колісніченко_Литвинов.pdf
Розмір файлу без підпису: 7.5 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: КОЛІСНІЧЕНКО НАТАЛЯ МИКОЛАЇВНА
П.І.Б.: КОЛІСНІЧЕНКО НАТАЛЯ МИКОЛАЇВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2448609527
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 09:54:42 30.05.2025
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000003CBA250161385406
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.02.05 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
професору **Наталії СТАТІВЦІ**
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

Рецензія

офіційного рецензента, кандидата наук з державного управління, старшого викладача кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна **Кулініча Олега Васильовича** на дисертацію Литвинова Андрія Олексійовича на тему «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Україна стикається сьогодні з численними соціальними викликами (безробіття, бідність, проблеми внутрішньо переміщених осіб тощо). Зміни в управлінні, коли роль місцевих органів влади у визначенні пріоритетів розвитку зростає, потребують нових підходів до стимулювання економічного та соціального розвитку. Соціальні кластери, об'єднуючи різні типи організацій (бізнес, НУО, освітні та наукові установи), можуть стати ефективним інструментом для генерації інновацій, вирішення соціальних проблем та підвищення конкурентоздатності регіонів. Їх діяльність може бути спрямована на розв'язання саме зазначених проблем у соціальній сфері через спільні ініціативи та соціальне підприємництво. Таким чином, публічне управління розвитком соціальних кластерів може стати важливим інструментом реалізації стратегій регіонального розвитку та залучення різних стейкхолдерів.

Хоча концепція кластерів є досить розробленою у світовій науці, застосування саме до соціальних кластерів та особливості публічного управління

їхнім розвитком в Україні потребують більш глибокого дослідження. Дане дослідження може сприяти розробці адаптованих до українських реалій моделей публічного управління розвитком соціальних кластерів, враховуючи специфіку національної економіки та соціальної сфери. Крім того, тема дисертації поєднує аспекти публічного управління, економіки, соціології, що дозволяє застосовувати різноманітні методологічні підходи та отримувати комплексні результати. Тож, результати дослідження можуть стати основою для розробки практичних рекомендацій щодо формування та підтримки соціальних кластерів на національному та регіональному рівнях. Водночас, вивчення механізмів публічного управління може сприяти підвищенню ефективності державної та регіональної соціальної політики через залучення потенціалу соціальних кластерів.

Враховуючи вищезазначене, тема дисертації «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України» є актуальною, науково значущою та має значний практичний потенціал для сприяння соціально-економічному розвитку країни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Реалізація державної соціальної політики органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації» (державний реєстраційний номер – 0120U105741). У роботі обґрунтовано доцільність утворення соціальних кластерів на рівні регіону.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертація Литвинова А.О. присвячена обґрунтуванню теоретичних основ і розробки практичних рекомендацій з удосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів в Україні.

Робота структурована у вигляді вступу, трьох розділів з відповідними

підпунктами і висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків, що забезпечує послідовне викладення наукових ідей.

У вступі автор чітко обґрунтовує актуальність теми, зазначаючи, що система управління соціальною сферою, що діє сьогодні в Україні, потребує оновлення, об'єднання зусиль органів публічного управління, комерційних і некомерційних організацій для вирішення питань соціального характеру задля підвищення добробуту людей, створення комфортного та безпечного середовища для мешканців територіальної громади, тож, однією з перспективних технологій є соціальні кластери. Автор вдало формулює мету дослідження, завдання, об'єкт та предмет, а також описує застосовану методологію, яка поєднує пошуково-бібліографічний, змістовий, історичний, компаративний, структурно-функціональний, статистичний та системний аналіз, експертну оцінку, узагальнення, конкретизації, систематизації, інтерпретації, абстрактно-логічний метод та інші, що створює надійну основу для подальшого аналізу і формування практично орієнтованих рекомендацій.

У першому розділі розкриваються теоретичні основи дослідження публічного управління розвитком соціальних кластерів, розглядається соціальний кластер як об'єкт публічного управління та наукового дослідження. Також визначаються види, структура, основні характеристики соціального кластера, встановлюються переваги соціально орієнтованої кластеризації в забезпеченні продуктивної зайнятості населення. Все це дало автору можливість встановити хронологію формування кластерних утворень та концептуальних положень теорії розвитку кластерів; уточнити зміст термінологічного апарату теми дослідження, у тому числі поглибити змістове наповнення терміну «публічне управління розвитком соціального кластера»; запропонувати систематизований класифікаційний підхід до визначення видів соціального кластера, заснованого на специфічних ознаках, що притаманні такому роду утворення; сформулювати перелік груп учасників соціального кластера та загальних принципів його формування. Автором представлено структурно-логічну схему типової моделі публічного управління розвитком регіонального

соціального кластера та визначено її переваги.

Другий розділ присвячений дослідженню практичних аспектів публічного управління розвитком соціальних кластерів, а саме визначено соціальну орієнтованість кластерної політики країн світу; проаналізовано стан правового регулювання та організаційного забезпечення публічного управління розвитком соціальних кластерів України, визначено наявні проблеми й перешкоди; виявлені особливості публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні територіальних громад, а саме розглянуто на прикладі Солоницівської селищної територіальної громади Харківського району Харківської області.

У третьому розділі розроблені конкретні пропозиції й рекомендації з удосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів в Україні. Автором доведена доцільність утворення соціальних кластерів на регіональному рівні на підставі наведених і проаналізованих результатів опитування учасників кластерного руху України. Доведено, що дієвим інструментом в умовах невизначеності та динамічних змін, у яких перебуває сьогодні Україна, у забезпеченні успішності реалізації соціальних ініціатив, спрямованих на покращення процесу надання соціальних послуг на рівні територіальної громади, є півот. Обґрунтовано доцільність впровадження на рівні регіону різноспрямованих кластерів. Наведено, як приклад, кластер в освітній сфері.

В цілому, запропоновані ідеї базуються на інтеграції кращих практик закордонних країн із специфікою українського законодавчого поля, що дозволяє сформувати адаптивну модель для подолання сучасних викликів у соціальній сфері. Відтак, основні положення дисертації визначають як концептуальні основи для модернізації соціальної політики, так і практичні інструменти, які можуть бути впроваджені в систему публічного управління.

Наукова новизна одержаних результатів, що містяться в дисертації.

Дисертаційне дослідження Костеннікова Д. М. вирішує актуальне науково-практичне завдання удосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів в Україні. Завдання дослідження полягало у створенні типової моделі

публічного управління розвитком регіонального соціального кластера, здатної забезпечити ефективну взаємодію між усіма учасниками владних і бізнес-структур, закладів і установ соціальної сфери, представників громадянського сектору, а також залучення до цього процесу висококваліфікованих фахівців, що є критично важливим у сучасних умовах. Отже, основна мета була досягнута через розробку нових підходів до публічного управління соціальною сферою та використання найкращих світових практик.

Першим важливим результатом (*пункт новизни «уперше»*) є розробка типової моделі публічного управління розвитком регіонального соціального кластера. Автор вперше пропонує структурно-логічну схему цієї моделі та обґрунтовує її доцільність, наголошуючи, що переваги даної моделі полягають у чіткому розподілі учасників кластера по секторам / видам діяльності, встановленню їх взаємозв'язків, участі у додаткових формах підтримки, експортних можливостях і впливу на формування економічної складової регіону.

Другим, на мою думку, важливим результатом для науки публічного управління та адміністрування є пропозиції автора щодо вдосконалення термінологічного апарату через уточнення змісту термінів «кластер», «соціальний кластер» та введення у науковий обіг терміну «публічне управління розвитком соціальних кластерів» (*пункт новизни «удосконалено»*). Автор розширює наукові знання, вказує на необхідність використання даного терміну поруч з іншими концептами, вважаючи, що це дає можливість розширити формально-логічне значення і термінологічну будову терміну.

Третім результатом (*пункт новизни «удосконалено»*) є запропонований підхід до обґрунтування доцільності утворення соціальних кластерів на регіональному рівні, який дозволяє врахувати думку місцевих мешканців, отриману шляхом застосування методу експертних оцінок, щодо побудови адекватної моделі кластеризації в соціальній сфері, її можливих учасників та отримання бажаного соціального ефекту.

Четвертий, не менш важливий, результат полягає в теоретичному обґрунтуванні доцільності застосування ABCD-підходу у публічному управлінні

(пункт новизни «удосконалено»). Автор стверджує, що цей підхід спрямований на вирішення питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад.

Значущими здобутками дисертації є ті наукові положення, що автором визначено в категорії *«дістали подальший розвиток»*, зокрема, це стосується теоретичного підходу до дослідження проблеми публічного управління розвитком соціальних кластерів, що ґрунтується на систематизації й узагальненні історичних аспектів і наукових розробок; узагальнення світового досвіду ведення соціально орієнтованої кластерної політики, що дозволило з'ясувати можливість адаптації кращих практик в Україні; характеристики сучасного стану публічного управління розвитком соціальних кластерів, особливостей цього процесу на рівні територіальних громад, на прикладі Солоницівської селищної територіальної громади Харківського району Харківської області; розробки концептуальних положень формування стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні регіону; означення вигоди державно-приватного партнерства як інструменту інституційного механізму реалізації стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів в умовах децентралізації влади в Україні.

Зазначені вищі наукові результати, отримані особисто автором, демонструють по-перше, авторський погляд на проблему і по-друге, високий рівень наукової новизни та практичної значущості дослідження. Отримані автором науково-практичні ідеї, положення і висновки можуть бути використані у діяльності органів публічної влади при вдосконаленні процесу публічного управління розвитком соціальних кластерів України, а також для трансформації існуючої соціальної політики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження Литвинова А.О. ґрунтується на всебічному

аналізі сучасних наукових джерел, офіційних нормативно-правових документів України та зарубіжного досвіду, що забезпечує високий рівень обґрунтованості викладених наукових положень. Автор використовує широкий спектр методів дослідження, серед яких пошуково-бібліографічний, змістовий, термінологічний, етимологічний, структурно-функціональний, системний, компаративний, статистичний аналіз, абстрактно-логічний метод, ABCD-підхід, моделювання, систематизації, узагальнення, що дозволяє всебічно розкрити проблематику публічного управління розвитком соціальних кластерів України. Ці методологічні підходи забезпечують достовірність висунутих положень і підтверджують їхню новизну, що є ключовим фактором для вдосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів.

Отримані висновки і рекомендації знаходять своє підтвердження у широкій апробації результатів, що демонструється публікаційною активністю автора у престижних наукових виданнях та участю в міжнародних конференціях. Автор детально обґрунтовує необхідність впровадження кластерного підходу у публічному управлінні соціальною сферою для вирішення нагальних питань соціального характеру. Завдяки застосуванню сучасних методів, результати дослідження узагальнюють як правові, так і організаційні аспекти публічного управління в соціальній сфері на підставі використання інноваційних рішень, що дозволяє сформулювати рекомендації для впровадження в управлінську діяльність кластерного підходу.

Загальна обґрунтованість роботи підтверджується системним використанням різноманітних джерел інформації (наукових, науково-методичних, аналітичних, інформаційно-правових, спеціальних інформаційних). Ретельний аналіз цих даних, а також значний обсяг публікацій автора, що включають численні наукові праці, свідчать про високий рівень дослідницької роботи. Отже, отримані наукові положення, висновки та рекомендації не лише відповідають поставленим завданням, а й є вагомим внеском у розробку конкретних пропозицій з удосконалення публічного управління розвитком соціальних кластерів в Україні.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження Литвинова А.О. полягає у їхній здатності трансформувати систему публічного управління розвитком соціальних кластерів в Україні. Підготовлені автором рекомендації використано в діяльності Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 06.01-15/172 від 09.01.2025 р.); Громадської організації «Комітет регіонального розвитку» (довідка № 11-02/17 від 17.02.2025 р.); Громадської організації «Інститут соціальної політики регіону» (довідка від 07.12.2024 р.). Отримані результати дозволили визначити: концептуальні засади стратегічного публічного управління розвитком регіональних і міжрегіональних кластерів для вирішення питань соціального характеру; напрями використання кластерної форми організації виробництва, що спрямовані на отримання соціально значимого ефекту у частині зміцнення співробітництва між бізнесом, наукою і державою; можливості застосування ABCD-підходу у вирішенні питань соціального спрямування за рахунок власних внутрішніх можливостей, в тому числі шляхом соціально орієнтованої кластеризації наявних ресурсів і активних учасників місцевих громад.

Автор продемонстрував, що новаторські підходи, зокрема використання кластерного підходу, півот, можуть стати основою для розробки стратегії публічного управління розвитком соціальних кластерів на рівні регіону. Практична апробація дослідження підтверджує його значення для вдосконалення соціальної політики держави та забезпечення більш ефективного використання наявних ресурсів.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Відповідність дисертаційної роботи Литвинова А.О. встановленим вимогам підтверджується комплексним аналізом як внутрішніх, так і зовнішніх стандартів академічної доброчесності, що забезпечує повну відповідність роботи сучасним науковим критеріям та нормативно-правовим вимогам. Робота має

традиційну структуру, що включає анотацію, зміст, вступ, три розділи з висновками, список використаних джерел та додатки, що дозволяє чітко відобразити логіку вирішення поставлених завдань. Виклад матеріалу здійснено у високому науковому стилі, який характеризується послідовністю, ясністю та виваженістю, що забезпечує легкість сприйняття тексту та його доступність для широкого кола фахівців. Автор дотримується встановлених вимог, зокрема, вимог Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 (у редакції від 12.07.2019 р.), що гарантує не лише відповідність роботи формальним стандартам, але й її високу методологічну структуру. Комплексний підхід до аналізу літературних джерел, офіційних нормативно-правових документів, звітів міжнародних організацій дозволив сформулювати достовірні наукові висновки, що знаходять підтвердження в публікаціях автора.

Дотримання академічної доброчесності перевірено сучасними антиплагіатними системами, що засвідчує самостійність і оригінальність проведеного дослідження. Таким чином, дисертаційна робота Литвинова А.О. відповідає всім встановленим вимогам, демонструючи високий рівень якості викладу, структурованості та методологічної обґрунтованості.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Незважаючи на загальну високу наукову та практичну цінність дослідження, викладеного в дисертації Литвинова А.О., деякі положення викликають дискусійні зауваження, що потребують додаткового роз'яснення та уточнення.

1. У дисертації підкреслюється важливість державно-приватного партнерства для розвитку соціальних кластерів (пп. 3.3). Не зовсім зрозуміло з тексту роботи, які правові та регуляторні зміни необхідні для створення сприятливого середовища для державно-приватного партнерства в соціальній сфері, і як забезпечити захист інтересів держави та суспільства в таких проєктах?

2. Автор у своєму дослідженні зазначає, що в Україні відсутня

національна стратегія кластерного розвитку (стор. 145). Які кроки необхідно взяти для розробки та впровадження такої стратегії, і які уроки можна винести з досвіду інших країн, які успішно реалізували кластерні політики?

3. В роботі обґрунтовується доцільність застосування ABCD-підходу у публічному управлінні (стор. 182-190). На нашу думку, доцільно було б автору пояснити, які існують обмеження у застосуванні цього підходу, і за яких умов він є найбільш ефективним для вирішення соціальних проблем на місцевому рівні?

4. Вважаємо, що після кожного розділу дисертації доречно було б вказати конкретні наукові праці, де автор опублікував наведені пропозиції. Це підкреслило б академічний характер дослідження та сприяло б зручності ознайомлення з ним.

Загалом, зазначені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки дисертації, а навпаки, вказують на можливості для подальшого вдосконалення і розширення дослідження, що сприятиме більш ефективному впровадженню інноваційних технологій у систему публічного управління.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

Представлена дисертаційна робота Литвинова Андрія Олексійовича на тему «Публічне управління розвитком соціальних кластерів України», що подана здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування» – є завершеною науковою працею, яка виконана на дуже актуальну тему. Дисертація містить наукову новизну та практичну цінність.

Структура та зміст дистанційної роботи розкривають тему наукового дослідження та відповідає спеціальності 281 – «Публічне управління та адміністрування». Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Литвинов Андрій Олексійович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний рецензент,
кандидат наук з державного
управління, старший викладач кафедри
права, національної безпеки та
європейської інтеграції
ННІ «Інститут державного управління»
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Олег КУЛІНІЧ

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 22:15:07 01.06.2025

Назва файлу з підписом: Рецензія_Кулініч О.В..docx.asice
Розмір файлу з підписом: 37.7 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Рецензія_Кулініч О.В..docx
Розмір файлу без підпису: 34.8 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Кулініч Олег Васильович
П.І.Б.: Кулініч Олег Васильович
Країна: Україна
РНОКПП: 2471200950
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 22:15:01 01.06.2025
Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг
Серійний номер: 382367105294AF9704000000756A1F00F3418F03
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Кваліфікований
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2025.02.05 13:00